

Valsts kompensācija cietušajiem: 2022.gada I pusgada darbības rezultatīvie rādītāji

Juridiskās palīdzības administrācija (turpmāk – JPA) atbilstoši Ministru kabineta 2005.gada 15.novembra noteikumos Nr.869 „Juridiskās palīdzības administrācijas nolikums” un likumā “Par valsts kompensāciju cietušajiem” noteiktajam izmaksā valsts kompensāciju cietušajiem.

Tiesības uz valsts kompensāciju:

- uzsākts kriminālprocess;
- persona atzīta par cietušo kriminālprocesā;
- noziedzīgam nodarījumam noteikta kvalifikācija pēc konkrēta Krimināllikuma panta.

Ja tīša noziedzīga nodarījuma rezultātā:

- iestājusies personas nāve
- cietušajam nodarīti smagi vai vidēja smaguma miesas bojājumi
- aizskarta cietušā tikumība vai dzimumneaizskaramība
- cietušais ir cilvēku tirdzniecības upuris
- cietušais inficēts ar cilvēka imūndeficīta vīrusu, B vai C hepatītu.

Valsts kompensācijas pieprasījumu JPA iesniedz **trīs** gadu laikā pēc dienas, kad persona atzīta par cietušo vai ir uzzinājusi par faktiem, kas šai personai dod tiesības to darīt.

Informatīvais atbalsts cietušajiem:

Bezmaksas informatīvais atbalsta tālrunis 116006 „Palīdzības dienests noziegumu upuriem”

Tālrunis ieviests 2016.gada 1.janvārī un darbojas katru dienu no plkst. 12.00 līdz 22.00, tā darbību nodrošina biedrība “Skalbes”.

Biedrība “Skalbes”, izpildot deleģēto valsts pārvaldes uzdevumu, nodrošina:

- emocionālā un psiholoģiskā atbalsta sniegšanu noziedzīgos nodarījumos cietušajiem;
- informācijas apkopošanu par cietušo procesuālajām tiesībām, iespējamiem pakalpojumiem un pastāvošajiem cietušo atbalsta dienestiem;
- informācijas par cietušo tiesībām izvietojumu sociālajos tīklos un tīmekļvietnēs, tostarp www.cietusajiem.lv, kā arī masu medijos.

JPA bezmaksas informatīvais tālrunis 80001801

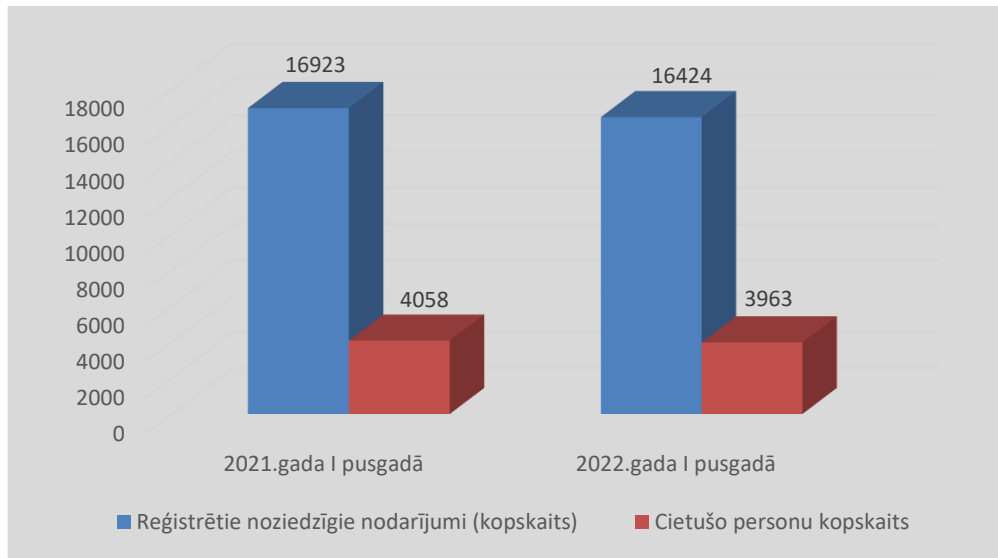
JPA nodrošina no plkst.8:30 līdz 17:00 darba dienās informāciju par valsts kompensācijas pieprasīšanas kārtību, saņemšanas nosacījumiem un veidlapas aizpildīšanu.

Secinājumi:

- personu skaits, kuras izmanto informatīvo atbalsta tālruni 2022.gada I pusgadā ir 583, kas salīdzinot ar 2021.gada I pusgadu ir samazinājies par 110;
- saziņu čātā 2022.gada I pusgadā izmantojušas 404 personas, kas ir par 773 mazāk kā 2021.gada I pusgadā.

Zvanu un čatu skaita samazinājums skaidrojams ar informācijas pieejamību tīmekļvietnēs un citos masu saziņas līdzekļos, kas personām dod iespēju bez starpniecības vērsties pēc palīdzības uzreiz attiecīgajās institūcijās (piemēram, Valsts policijā, JPA, prokuratūrā u.t.t.).

1. Reģistrētie noziedzīgie nodarījumi un cietušo personu skaits valstī

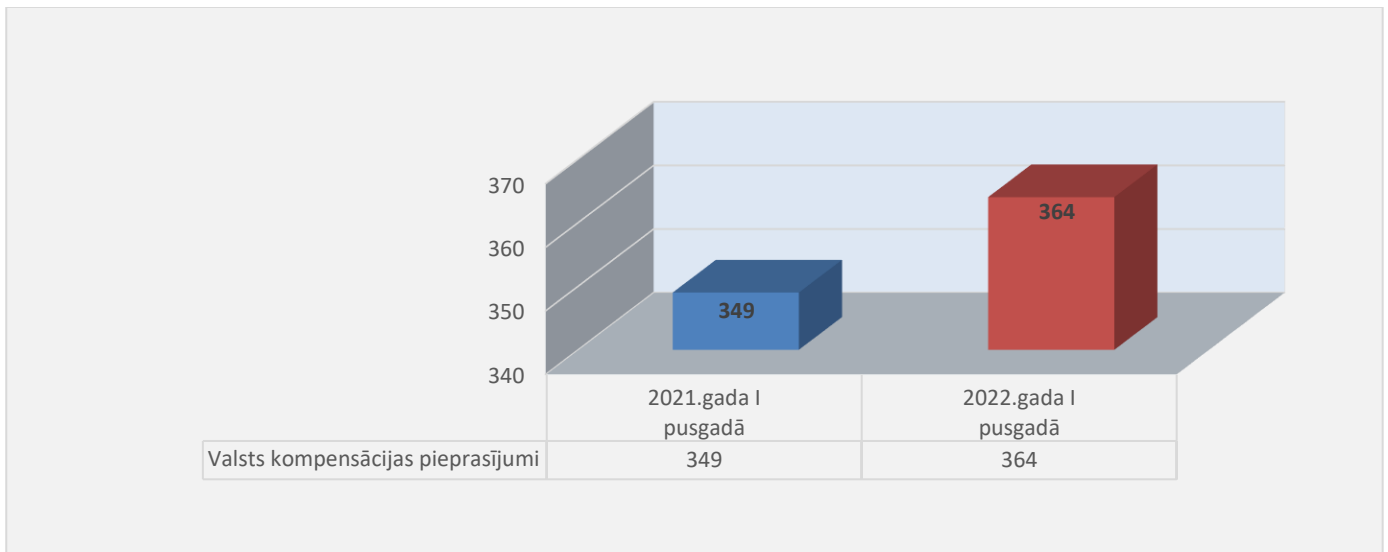

Reģistrēto noziedzīgo nodarījumu kopskaits* un cietušo personu kopskaits* valstī, salīdzinot ar 2021.gada I pusgadu ir samazinājies, attiecīgi par 3% un 2%.

	2021.gada I pusgadā* (skaits)	2022.gada I pusgadā* (skaits)	pieaugums/samazinājums (skaits)	pieaugums/samazinājums (%)
Cietušo personu skaits, sakarā ar iestājušos personas nāvi (KL 116.-122., 125.panta trešā daļa)	44	44	0	0
Cietušo personu skaits, sakarā ar aizskartu tikumību vai dzimumneaizskaramību (KL 159.-162. ¹ , 164., 166.pants)	128	126	-2	-2
Cietušo personu skaits, sakarā ar nodarītiem smagiem miesas bojājumiem (KL 125.panta pirmā un otrā daļa)	38	37	-1	-3
Cietušo personu skaits, sakarā ar nodarītiem vidēja smaguma miesas bojājumiem (KL 126.pants)	119	109	-10	-8
Cietušo personu skaits sakarā ar cilvēku tirdzniecību (KL 154. ¹ pants)	1	2	1	100

* dati par reģistrētiem noziedzīgiem nodarījumiem un cietušo personu skaitu no Informācijas centra „Sodu reģistra datu noliktavas sistēma” (07.07.2022.).

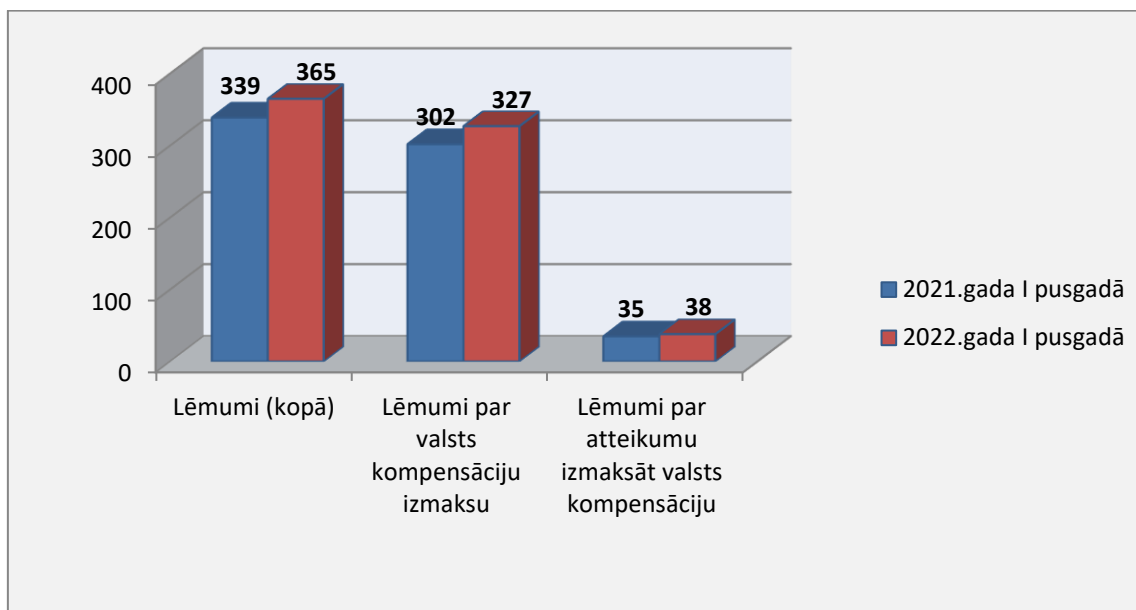
2. Saņemtie valsts kompensāciju pieprasījumi

JPA 2022.gada I pusgadā saņemti 364 valsts kompensācijas pieprasījumi, kas ir par 15 pieprasījumiem (4%) vairāk kā 2021.gada I pusgadā. Lai gan samazinās reģistrēto noziedzīgo nodarījumu skaits, valsts kompensāciju pieprasījumu skaits ir pieaudzis, kas izskaidrojams ar cietušo informētību par tiesībām uz valsts kompensāciju un aktīvu tiesību izmantošanu.

2022.gada I pusgadā cietušo personu skaits sakarā ar noziedzīgajiem nodarījumiem, par kuriem ir tiesības saņemt valsts kompensāciju, ir 318, savukārt valsts kompensācijas pieprasījumu skaits ir 364. Līdz ar to secināms, ka pārskatāmajā periodā iesniegto valsts kompensācijas pieprasījumu skaits pārsniedz cietušo personu skaitu. Valsts kompensāciju cietušajiem var pieprasīt trīs gadu laikā, kopš persona atzīta par cietušo. Ņemot vērā to, ka visas cietušās personas, kurām ir tiesības uz valsts kompensāciju, neizmanto iespēju to saņemt, bet aptuveni 50% no cietušo kopskaita uzreiz vēršas administrācijā, secināms, ka aptuveni 20% vēršas divu līdz trīs gadu laikā.

3. Pieņemtie lēmumi par valsts kompensāciju

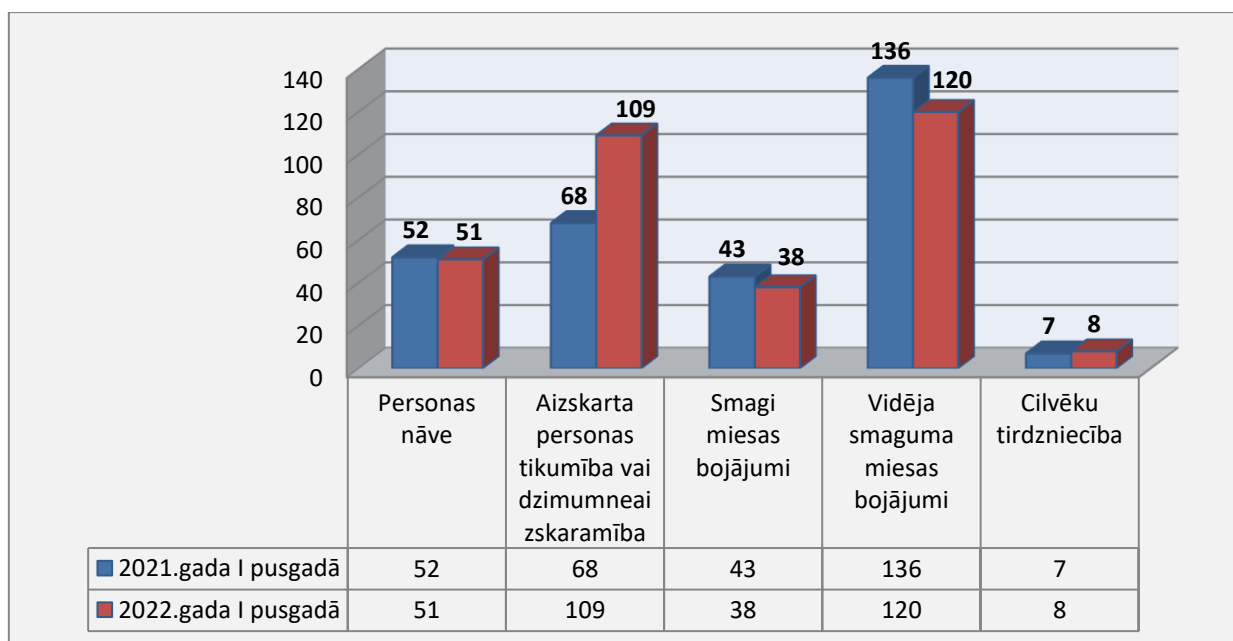

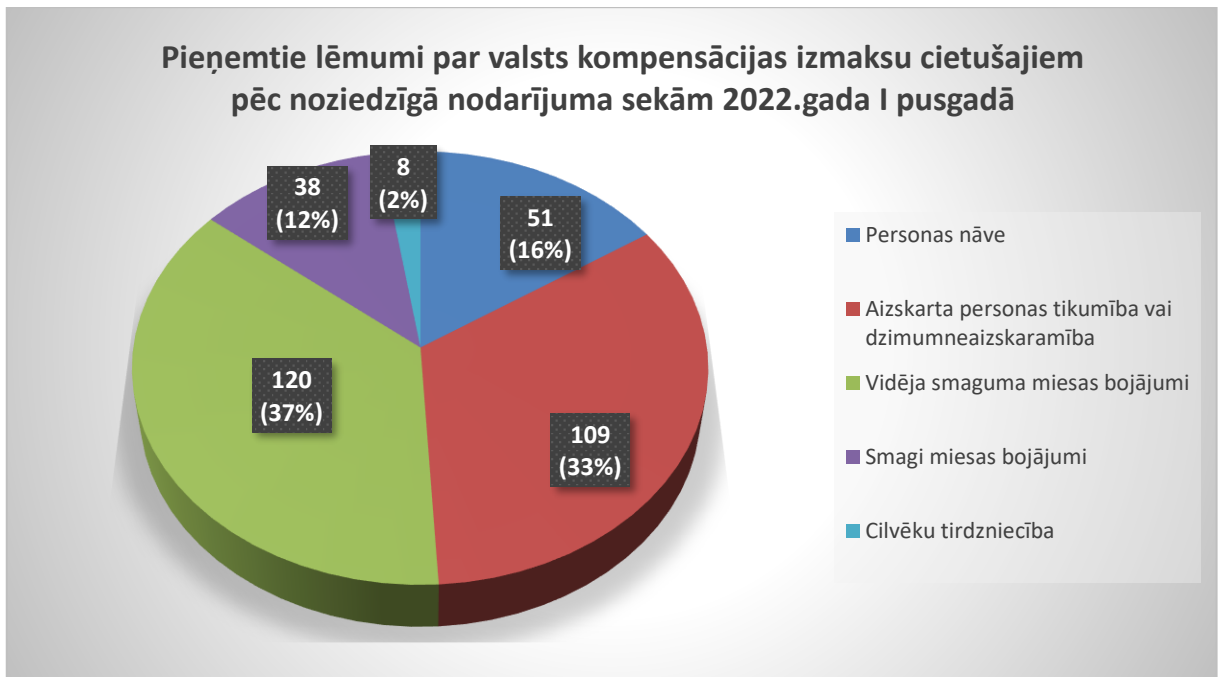
2022.gada I pusgadā pieņemti 327 lēmumi par valsts kompensācijas izmaksu – par 25 lēmumiem (8%) vairāk nekā 2021.gada I pusgadā un 38 lēmumi par atteikumu izmaksāt valsts kompensāciju – par 3 lēmumiem vairāk kā 2021.gada I pusgadā. Kopējais pieņemto lēmumu skaits 2022.gada I pusgadā salīdzinājumā ar 2021.gada I pusgadu ir palielinājies par 26 lēmumiem (8%), kas izskaidrojams ar to, ka palielinājies iesniegto valsts kompensāciju pieprasījumu skaits.

Pozitīvo lēmumu pieaugums skaidrojams arī ar to, ka ir pilnveidota procesa virzītāja valsts kompensācijas pieprasījumam pievienojamā izziņa, kas JPA dod iespēju ātri pieņemt lēmumu.

4. Pieņemtie lēmumi par valsts kompensāciju izmaksu atbilstoši noziedzīgā nodarījuma sekām

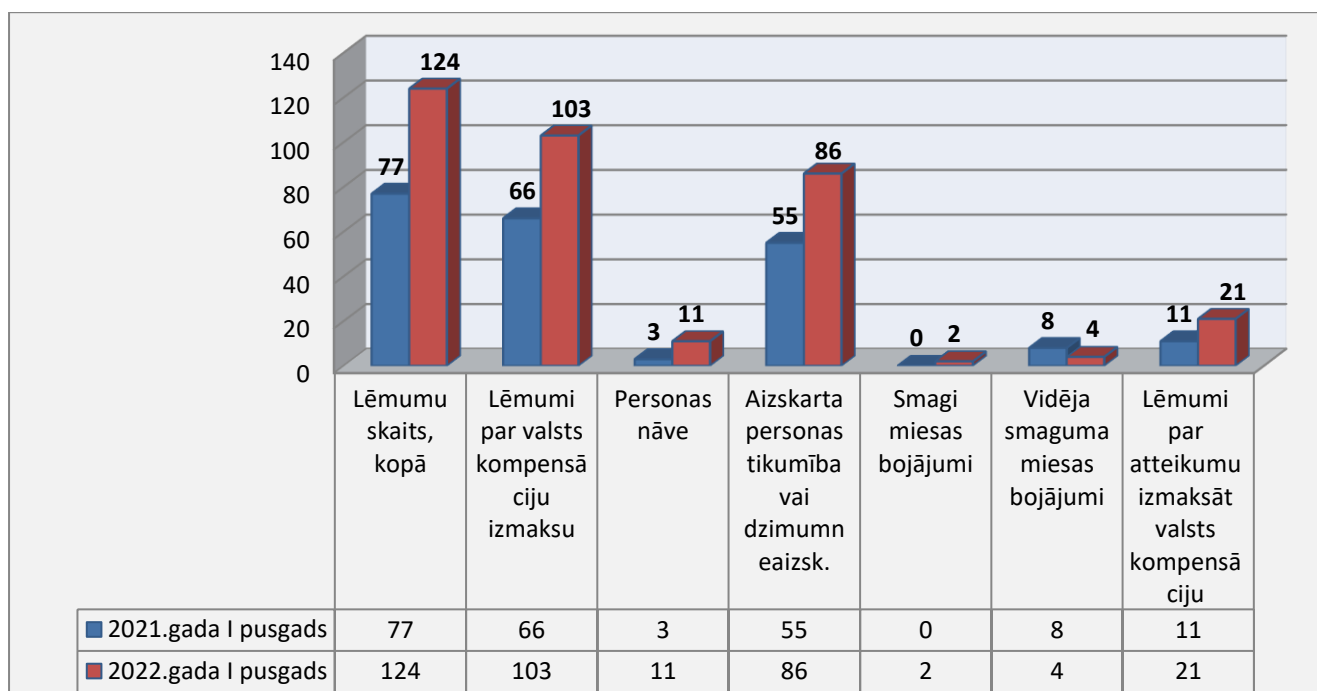
	2021.gada I pusgadā (skaits)	2022.gada I pusgadā (skaits)	pieaugums/samazinājums (skaits)	pieaugums/samazinājums (%)
Pieņemti lēmumi par valsts kompensāciju izmaksu (kopā)	302	327	25	8
Personas nāve	52	51	-1	-2
Aizskarta personas tikumība vai dzimumneizskaramība	68	109	41	60
Smagi miesas bojājumi	43	38	-5	-12
Vidēja smaguma miesas bojājumi	136	120	-16	-12
Cilvēku tirdzniecība	7	8	1	14

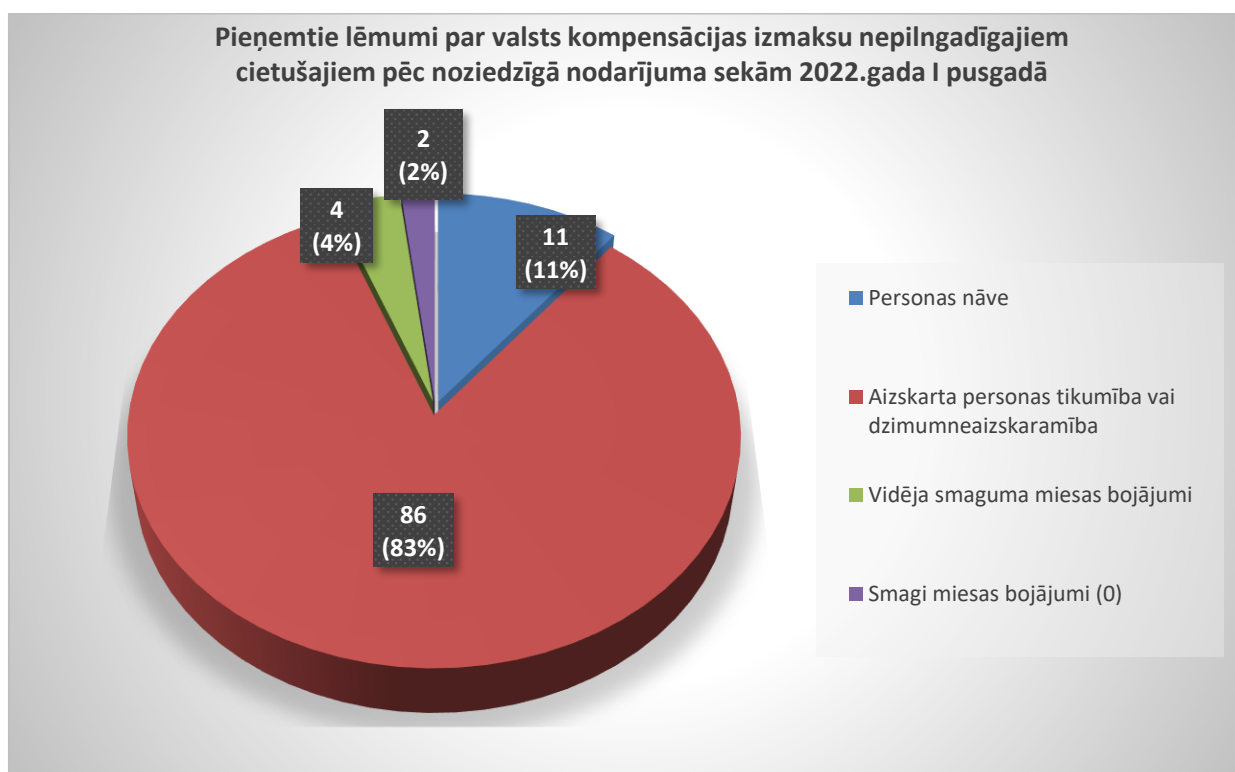

5. Saņemtie valsts kompensāciju pieprasījumi un pieņemtie lēmumi par valsts kompensāciju nepilngadīgajiem cietušajiem

	2021.gada I pusgadā (skaits)	2022.gada I pusgadā (skaits)	pieaugums/ samazinājums (skaits)	pieaugums/ samazinājums (%)
Valsts kompensācijas pieprasījumi	75	117	42	56
Lēmumi par valsts kompensācijas izmaksu un atteikumu izmaksāt valsts kompensāciju	77	124	47	61
Lēmumi par valsts kompensāciju izmaksu, kopā	66	103	37	56
t.sk. personas nāve	3	11	8	267
t.sk. aizskarta personas tikumība vai dzimumneaizskaramība	55	86	31	56
t.sk. smagi miesas bojājumi	0	2	2	X
t.sk. vidēja smaguma miesas bojājumi	8	4	-4	-50
Lēmumi par atteikumu izmaksāt valsts kompensāciju	11	21	10	-91

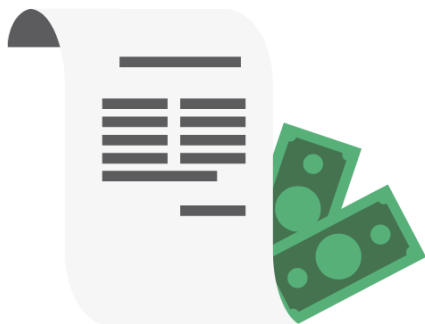

Salīdzinājumā ar 2021.gada I pusgadu, 2022.gada I pusgadā par 56% ir palielinājies nepilngadīgajiem cietušajiem pieņemto lēmumu par valsts kompensāciju izmaksu skaits.

Lēmuma skaita palielināšanās skaidrojama ar bērnu un jauniešu plaši pieejamo iespēju izmantot dažādas tīmekļvietnes un citus sakaru līdzekļus, kā rezultātā nereti nepilngadīgas personas tiek izmantotas, kas bieži ir par iemeslu, lai tiktu uzsākts kriminālprocess un rastos tiesības uz valsts kompensāciju.

6. Valsts kompensācijās izmaksātie budžeta līdzekļi

Valsts kompensācijas maksimālais apmērs ir Latvijas Republikā noteiktās piecas minimālās mēneša darba algas (2021.gadā - 2500 *euro*).

Valsts kompensācijas apmēru aprēķina, ņemot vērā minimālās mēneša darba algas apmēru, kāds noteikts brīdī, kad persona atzīta par cietušo (2021.gadā - 500 *euro*).

Valsts kompensāciju izmaksā, ja noziedzīga nodarījuma rezultātā nodarītā kaitējuma kompensācija nav atlīdzināta:

- 100% apmērā, ja iestājusies personas nāve
- 90% apmērā, ja cietušajam nodarīti smagi miesas bojājumi vai noziedzīgs nodarījums kvalificēts kā izvarošana vai seksuāla vardarbība, vai aizskarta nepilngadīgā cietušā tikumība vai dzimumneaizskaramība, vai cietušais ir cilvēku tirdzniecības upuris
- 70% apmērā, ja nepilngadīgajam cietušajam nodarīti vidēja smaguma miesas bojājumi vai nepilngadīgais cietušais inficēts ar cilvēka imūndeficīta vīrusu, B vai C hepatītu
- 50% apmērā, ja cietušajam vidēja smaguma miesas bojājumi vai aizskarta cietušā tikumība vai dzimumneaizskaramība, vai cietušais inficēts ar cilvēka imūndeficīta vīrusu, B vai C hepatītu, izņemot 2. un 3.punktā minētos gadījumos

Ja noziedzīga nodarījuma izdarītājs vai cita persona viņa vietā ir atlīdzinājis nodarīto kaitējumu, valsts kompensācijas apmēru samazina atbilstoši jau saņemtajai kompensācijai.

Izmaksātās valsts kompensācijas cietušajiem piedziņa no noziedzīga nodarījuma izdarītājiem tiek īstenota:

- kriminālprocesa ietvaros;
- stājoties cietušā vietā izmaksātās valsts kompensācijas summas vai tās daļas apmērā (ja valsts kompensācija izmaksāta pēc kriminālprocesa pabeigšanas);
- administratīvā procesa kārtībā, t.i., JPA pieņemot lēmumu (administratīvais akts).

	2021.gada I pusgadā (EUR)	2022.gada I pusgadā (EUR)	pieaugums/ samazinājums (EUR)	pieaugums/ samazinājums (%)
Izmaksātie budžeta līdzekļi (kopā)	576 172,71	733 551,27	157 378,56	27
Personas nāve	81 937,49	90 220,82	8283,33	10
Aizskarta personas tikumība vai dzimumneaizskaramība	233 196,76	398 850,00	165 653,24	71
Smagi miesas bojājumi	88 108,96	86 836,45	-1272,51	-1
Vidēja smaguma miesas bojājumi	159 384,50	138 394,00	-20 990,50	-13
Cilvēku tirdzniecība	13 545,00	18 000,00	4455,00	33

2022.gada I pusgadā valsts kompensācijās izmaksāti – **733 551,27 euro**, kas salīdzinot ar 2021.gada I pusgadu ir palielinājies par 157 378,56 euro.

Izmaksāto valsts budžeta līdzekļu pieaugums par 27% ir izskaidrojams ar to, ka par 8% palielinājies pieņemto lēmumu par valsts kompensāciju izmaksu skaits, kā arī par 60% pieaudzis lēmumu skaits sakarā ar aizskartu personas tikumību vai dzimumneaizskaramību (no maksimālās valsts kompensācijas summas izmaksa ir 90% apmērā – 2250 euro).

2022.gada I pusgadā valsts budžetā piedzīti **187 487,98 euro**, kas salīdzinot ar 2021.gada I pusgadu ir palielinājies par 32 402,01 euro, kas skaidrojams, ka:

1) ar katru gadu pieaug kopējais parādnieku skaits un attiecīgi arī piedzenamā kopsumma. Līdz ar datu bāžu platformu savienotību, zvērinātiem tiesu izpildītājiem (turpmāk – ZTI) ir iespēja daudz pilnvērtīgāk gūt informāciju par parādnieka mantisko stāvokli, tādējādi pilnvērtīgāk izpildīt piespiedu izpildi arī daļā par valsts kompensācijas cietušajiem piedziņu;

2) arvien vairāk parādnieku praktizē iespēju atmaksājamo summu sadalīt daļās, kas veicina parāda labprātīgu izpildi;

3) JPA nepārtraukti monitorē saņemtos maksājumus valsts budžeta kontā, kā arī izmantojot iespēju salīdzināt datus ZTI datu bāzē vai veicot saziņu ar ZTI, kas veicina nepārtrauktu monitoringu izpildu lietās, kur piedzenama valsts kompensācija un iespēja kontrolēt piedzītās summas.

Informācija apkopota 22.07.2022.